

Asia: VN/27452/2020-OM-548

Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitus

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat mielestänne nykyisten julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden kehittämistarpeet? Puuttuuko nykyisistä salassapitosäännöksistä jotain olennaista? Kuvailkaa ja perustelkaa kehittämistarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa julkisuuslain salassapitoperusteiden mahdollisista muutostarpeista. Tarkoituksena on kerätä näkemyksiä julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden soveltamiseen liittyvistä keskeisistä haasteista ja lainsäädännön kehittämistarpeista. Fimea antaa asiassa oheisen lausunnon:

Julkisuuslaki on tullut voimaan jo vuonna 1999. Vaikka lain 24 §:ssä säädettyjä salassapitoperusteita on osin sen jälkeen muutettu, olisi salassapitoperusteet syytä kokonaisuudessaan käydä läpi ja arvioida niiden keskinäistä suhdetta samoin kuin perusteiden suhdetta muuhun lainsäädäntöön.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään salassa pidettäväksi asiakirjat, jotka liittyvät tavanomaiseen kansainväliseen yhteistyöhön. Lainkohdassa tarkoitettu kansainvälinen yhteistyö on julkisuuslain säätämisen jälkeen lisääntynyt merkittävästi, minkä johdosta olisi syytä arvioida säännöksen kattavuutta ja sovellettavuutta. Käytännössä viranomaisen voi

olla erittäin vaikea arvioida kyseisten asiakirjojen julkisuuden merkitystä kansainvälisille suhteille. Sen vuoksi säännöksen perusteluissa olisi hyvä konkreettisin esimerkein avata sitä, minkälaisia asiakirjoja kohdassa tarkoitetaan ja miten kyseisten asiakirjojen julkisuudesta aiheutuvaa haittaa tulisi selvittää ja arvioida.

Julkisuulain 24 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään muun muassa rikosilmoituksen ja esitutkinta-asiakirjojen salassapidosta. Säännös ei ole täysin selkeä siltä osin, kuinka salassapitovelvoitetta tulee soveltaa asiakirjoihin, jotka on laadittu muussa tarkoituksessa kuin lainkohdassa tarkoitettut asiakirjat (mm. ilmoitukset rikoksesta, esitutkinta-asiakirjat), mutta jotka on myöhemmin liitetty lainkohdassa tarkoitettuihin asiakirjoihin. Epäselvyys säännöksen tarkoituksesta voi johtaa toisistaan poikkeaviin näkemyksiin säännöksen tulkinnassa ja erilaisiin lopputuloksiin esim. asiakirjapyyntöjä käsiteltäessä (kts. OKV/348/10/2020). Edellä esitetyn vuoksi olisi perusteltua arvioida tarvetta selkeyttää säännöstä.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdassa säädetään viranomaisvalvonnan toteuttamiseen liittyvien asiakirjojen salassapidosta. Viranomaisen valvontatoimet voivat liittyä viranomaiselle tehtyyn ilmiantoon ja usein ilmiannon kohteena oleva taho haluaa saada tiedon ilmiantoa koskevasta asiakirjasta ja ilmiannon tekijästä. Olisi syytä harkita, tulisiko lainkohdassa/julkisuuslaissa säätää nimenomaisesti ilmiantajaa koskevien tietojen salassapidosta/julkisuudesta.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat yksityisiä liikesalaisuuksia sisältävien asiakirjojen lisäksi säännöksessä säädetyn edellytyksin asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa

koskevasta seikasta. Säännöksen perusteella jää epäselväksi, mitä tietoja muut vastaavat yksityisen elinkeinotoimintaa koskevat tiedot voisivat olla ilman, että ne olisivat samalla liikesalaisuuksia. Säännös on mahdollisesti mainituilta osin jäänyt käytännössä soveltamattomaksi, mutta sanamuoto aiheuttaa joka tapauksessa epätietoisuutta säännöksen sisällöstä ja tarkoituksesta. Myös lain 24 §:n 1 momentin 17 kohdan julkisyhteisön liikesalaisuutta koskevassa säännöksessä säädetään muuta vastaavaa liiketoimintaa koskevasta seikasta. Liikesalaisuus määritellään nykyisin liikesalaisuuslaissa (595/2018), joka on annettu julkisuuslain jälkeen. Olisi syytä arvioida edellä mainittujen säännösten selkeyttämistä ja ajantasaistamista.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 21 kohtaa opinnäytetyötä ja tieteellistä tutkimusta sekä teknologista tai muuta kehittämistyötä koskevien asiakirjojen salassa pidosta olisi syytä selkeyttää ja konkretisoida.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan perusteella salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta. Lainkohdan perusteella sosiaalihuollon asiakkuus itsessään on salassa pidettävä tieto ilman tarkempaa tietoa asiakkuuden sisällöstä (esim. palvelusta). Lainkohdan perusteella on käytännössä vakiintuneesti salassa pidettäväksi tiedoksi katsottu myös tieto terveydenhuollon asiakkuudesta, vaikka kyseisen asiakkuuden salassapidosta ei lainkohdassa suoranaisesti säädetä. Säännöksen mukaan terveydenhuollon osalta salassa pidettävä on ainoastaan tieto henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta. Säännöstä olisi syytä selkeyttää siten, että siinä nimenomaisesti säädettäisiin myös terveydenhuollon

asiakkuutta koskevan tiedon salassa pidosta. Samalla olisi hyvä arvioida tarvetta päivittää säännöstä kokonaisuudessaan.

Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), millaisia muutoksia tämä edellyttäisi salassapitoperusteisiin? Kuvaile ja perustele muutostarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

-

Oletteko tunnistaneet tietojen tai asiakirjojen salassapitoa koskevaa erityislainsäädäntöä, joka on ristiriidassa julkisuuslain salassapitosäännösten kanssa? Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), aiheutuisiko soveltamisalan muutoksesta konkreettisia ristiriitoja nykyisen erityislainsäädännön kanssa tai tarvetta tarkentaa erityislainsäädäntöä?

-

Mustonen Marjo
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea